

Copyright foto

België

België is een derde kleiner dan Nederland. De monarchie telt 11 miljoen inwoners. België heeft in totaal bijna 6,4 miljoen varkens, waarvan er bijna 6 miljoen in Vlaanderen leven. Onze zuiderburen houden in totaal 472.000 zeugen en 4,3 miljoen vleesvarkens. In Vlaanderen zijn ongeveer 5.000 varkenshouders. Het aantal varkenshouders daalde de laatste tien jaar met meer dan 40 procent. Het gemiddeld aantal varkens per bedrijf steeg van 773 in 2001 naar 1.248 in 2011. Kenmerkend is een relatief kleine bedrijfsomvang met een gesloten bedrijfsstructuur. De meeste bedrijven hebben niet meer dan 200 zeugen en bijbehorende vleesvarkens. Per jaar slacht België ruim 10 miljoen vleesvarkens. De Belgische zelfvoorzieningsgraad voor varkensvlees is rond de 200 procent. Een belangrijk deel van de import van zowel levende varkens als varkensvlees komt uit Nederland.

01

Bedrijfsfotoreportage

Henk en Gerda van den Borne hebben een gesloten varkensbedrijf met 460 zeugen en 4.480 vleesvarkens in het Vlaamse Arendonk. Ze hebben eigen geltenaanfok en hanteren een vijfwekensysteem. Bekijk de fotoreportage van het bedrijf op www.pigbusiness.nl

Varkenshouder Henk van den Borne boert net over de grens

Belgische regelgeving hindert Van den Borne

De Interimwet joeg Henk van den Borne bijna dertig jaar geleden weg uit Nederland. Vlak over de grens in België bouwde hij een gesloten varkensbedrijf met 460 zeugen en 4.480 vleesvarkens op. Maar de regels die hem wegdroven uit Nederland, ziet hij in België in nog extremere mate terugkomen.

Henk is een telg uit de grote en bekende Brabantse boerenfamilie Van den Borne. De familie komt oorspronkelijk uit Reusel, dicht tegen de Belgische grens. Het gezin telt zeven jongens en vier meiden. Vijf van de elf kinderen hebben of hadden tot voor kort zelf nog een boerenbedrijf thuis. Het merendeel van de broers en zussen heeft zich in en rondom Reusel gevestigd. Henk van den Borne en zijn vrouw Gerda mogen dan zijn geëmigreerd naar België, ze wonen op nog geen twintig minuten rijden van het Brabantse dorp.

Grote uitbreiding

Omdat hij vooruit wilde als boer en de toenmalig landbouwminister Gerrit Braks in 1984 de Interimwet in Nederland afkondigde, zocht Van den Borne een uitweg. Die vond hij vlak over de grens in het Belgische Arendonk. De Nederlandse varkenshouder moet bekennen dat hij nooit verder over de grens heeft gekeken. „Mijn vrouw Gerda wilde niet te ver van Reusel gaan wonen. En ik vond het hier in

de buurt ook wel best.” Ook in het naburige Ravels hebben ze nog de mogelijkheden bekeken, maar dat vonden ze al te ver achteraf. Hun bestaande bedrijf in Arendonk kochten ze in 1986. Het bedrijf ligt dicht tegen de bebouwde kom van het dorp. De huidige locatie was op moment dat ze het kochten niet meer dan een stuk landbouwgrond dat nog geen bouwkaavel was. Pas na twee jaar toen al de benodigde vergunningen rond waren, konden ze beginnen met bouwen. Ze bouwden een gesloten bedrijf met 200 zeugen en 1.500 vleesvarkens op. In 2011 volgde de laatste grote uitbreiding. Ze verdubbelden het aantal dieren. Een nieuwe stal voor gespeende biggen en vleesvarkens bouwden ze er op hun locatie bij. Ze houden nu 460 zeugen en 4.480 vleesvarkens met volledige eigen geltenaanfok.

Eén kraamafdeling

Met de uitbreiding stapten ze gelijk over van een weekstelsel naar een vijfweken-

systeem. Van den Borne werkt met vier groepen zeugen van 110 zeugen. Bijzonder aan de kraamstal is dat het om één grote ruimte met 112 kraamhokken gaat. „Met de verbouwing hebben we de oude afdelingsmuren er tussenuit gehaald en zijn we gaan werken met een grote kraamafdeling”, zegt Henk van den Borne. „We hebben dit gedaan, omdat we werken met inlaatventielen en dan werkt één grote afdeling het best.” Een groot voordeel vindt hij het overzicht. Tijdens het interview zijn de biggen vier weken oud en de volgende dag worden ze gespeend. „Er is nu wel minder overzicht door de vele spinnenwebben”, lacht Van den Borne. Over een paar dagen is dat verleden tijd als alles is schoongemaakt en de hoogdragende zeugen er liggen. Een nadeel van het vijfwekensysteem vindt hij de beperkte beschikbaarheid van pleegzeugen. „Ik ben nu afhankelijk van zeugen die eerder werpen. Die biggen kan ik dan na een paar dagen in een apart hok leggen en moederloos opfokken, maar dat ▶

systeem vind ik niet ideaal.”

Meer onrust in de stal is er volgens hem niet. Er staat continu een radio aan die de grote ruimte opvult met muziekklanken en waar de dieren duidelijk aan zijn gewend. Aan de kraamstal grenst de dek- en wachtstal. Van den Borne zet zijn zeugen in de eerste vier weken van de dracht in voerligboxen vast. In België gelden de Europese dierenwelzijnsregels en is dit toegestaan. De oude meststallen gebruikt hij nu als groepshuisvesting voor zijn zeugen. In elk hok zitten vier dragende zeugen. De dieren krijgen aan een lange trog twee voerbeurten per dag. Hoewel de stal oorspronkelijk niet voor zeugen is gebouwd, zegt de Nederlander dat de stal naar tevredenheid werkt.

Last van leklucht

Van den Borne heeft twee grote gespeende biggenafdelingen met elk 1.400 biggenplaten. Elke afdeling heeft 60 hokken met ruim 20 dieren per hok. Bij het spenen selecteert hij samen met zijn vaste medewerker alle biggen op gewicht en geslacht. „Met spenen betekent dat we dan op die dag 1.400 biggen in onze hand hebben gehad.” De biggen liggen op een volledige kunststofrooster. Aan weerszijden van het hok is een lange voertrog waar de dieren drie voerbeurten per dag krijgen. De eerste tien dagen na spenen krijgen ze verwarmde brij. Bijzonder is dat elk hok is uitgerust met een onderkruip. De eerste vier weken zet Van den Borne de onderkruip in, maar daarna gaat deze omhoog. „Dan produceren de dieren zelf voldoende warmte.”

Als de dieren ongeveer tien weken oud zijn, verhuist de varkenshouder ze naar de vleesvarkensstal. Bij de vleesvarkens werkt hij met drie leeftijdsgroepen. Ook hier werkt hij met grote afdelingen. Hij heeft drie afdelingen van 720 dieren, drie afdelingen van 480

dieren en een afdeling van 80 dieren. Elk hok telt 10 tot 12 dieren. De vleesvarkens krijgen aan een lange voertrog drie voerbeurten per dag. In de oude stallen is nog plaats voor 800 vleesvarkens. Die gebruikt hij vooral voor de restdieren en opfokgelten. De nieuwe stal met gespeende biggen en vleesvarkens heeft hij nu vier jaar in gebruik. Toch is hij tot nu toe niet tevreden over de stal. „We hebben in het dak lichtplaten en die veroorzaken veel leklucht. Bovendien bleek dat de klimaatinstellingen in de computer niet goed waren. Nu het is opgelost, hopen we beter te gaan draaien.”

Vergelijkbare mestafzetprijzen

Vanaf het begin voert de Nederlandse varkenshouder al zijn dieren brijvoer. Hij zegt dat zeker in zijn beginjaren ze in België niet bekend waren met brijvoer. „Toen we met brij begonnen, was hier nauwelijks ervaring en kennis over.” Dit levert de Nederlander ook een voordeel op. Door het grote aanbod van restproducten uit de voedingsmiddelenindustrie en de kleine vraag, levert in België brijvoer een groter financieel voordeel op. De hoofdbestanddelen van zijn rantsoen zijn ccm, tarwe en gerst. Hij werkt daarnaast nog met natte bijproducten als tarwezetmeel, aardappelstoomschillen en tarwegistconcentraat.

Het rantsoen bestaat bij de vleesvarkens voor 20 procent uit aanvullend voer en bij de kraamzeugen voor bijna 40 procent. Zelf teelt Van den Borne een deel van zijn korrelmaïs. Hij heeft 9 hectare grond in eigendom wat goed is voor 100 ton ccm. Hij heeft een opslagcapaciteit voor 500 ton ccm op zijn erf. De overige 400 ton koopt de Nederlander in de buurt aan. Hij begroot de aankoop van ccm dit jaar ongeveer op 125 euro per ton. Sinds vorig jaar zijn broer Ad een maïsdorser heeft gekocht, oogst hij zelf

de korrelmaïs. Hij werkt toch al intensiever samen met zijn broer. Ad van den Borne heeft een gemengd bedrijf met vleesvarkens en akkerbouw in Reusel. Samen hebben ze ook een trekker en mesttank.

Henk van den Borne kan zelf niet al zijn mest op zijn grond afzetten en is daarom verplicht om zijn mestoverschot te laten verwerken. Jaarlijks rijdt hij tussen de 5.000 en 5.500 kuub naar een mestverwerkingslocatie in de buurt. Hoewel hij het transport voor eigen rekening neemt, betaalt hij nog 15 euro aan mestverwerkingskosten. Het zijn afzetprijzen naar Nederlandse maatstaven. De Belgische mestafzetkosten zijn volgens de varkenshouder dan ook vergelijkbaar met die in Nederland.

Tijd lang stil gelegen

In Vlaanderen schrijft de wet sinds 1996 voor dat een deel van de mestproductie moet worden verwerkt. Vanaf 2006 is daar een extra wet bovenop gekomen. Er is voor elk bedrijf een individueel bedrijfsoverschot berekend. Op basis daarvan moet een deel worden verwerkt. Voor 2006 was dat 100 procent voor grote bedrijven met een overschot, dit ging terug naar maximaal 60 procent. Bij bedrijfsuitbreiding moet een bedrijf 125 procent van het bijkomende stikstofoverschot extra verwerken, bovenop de gewone verwerkingsplicht.

De exacte hoeveelheid wordt berekend op basis van de regio en de grootte van het overschot per bedrijf. In regio's met weinig overschot geldt 10 procent, in de middelgebieden 20 en in contreien met veel overschot 30 procent. Daarbovenop geldt de mate van overschot per bedrijf. Er is beweegrimte geschapen voor boeren met de mogelijkheid de mest elders te laten verwerken en nutriëntenemissierechten aan te kopen. Grote installaties kunnen zo efficiënt draaien

Gesloten bedrijf

Henk en Gerda van den Borne hebben een gesloten varkensbedrijf met 460 zeugen en 4.480 vleesvarkens in het Vlaamse Arendonk. Ze hebben eigen geltenaanfok. Op het bedrijf werken ze met een kruising tussen de Topigs 20-zeug en de Franse Piétrain eindbeer van Gene+. Ze hanteren een vijfwekensysteem. Alle beren castreren ze. Via een Nederlandse handelaar levert Van den Borne al zijn vleesvarkens aan de Duitse markt. De zeugen vaccineren ze tegen PRRS, Coli en Parvo plus Vlekziekte. Alle biggen krijgen een enting tegen Circo en Mycoplasma. De dieren op het bedrijf krijgen brijvoer. Van den Borne heeft 9 hectare grond in eigendom. Hij koopt op jaarbasis 400 ton ccm aan. Op het bedrijf is één vaste medewerker in dienst. Henk (53) en Gerda (51) hebben vier kinderen: Lisa (23), Tiene (21) en de tweeling Dirk (20) en Judith (20).

Copyright foto

Technische resultaten

oktober 2014 t/m september 2015

Aantal zeugen	450
Gespeende biggen zeug/jaar	30,5
Aantal levend geboren biggen	14,7
Aantal dood geboren biggen	1,3
Afbigpercentage	94,6
Worpindeks	2,44
Uitval tot spenen (%)	13,7
Zoogperiode (dagen)	26
Uitval na spenen (%)	2

Van de vleesvarkens houdt Henk van den Borne nog geen technische resultaten bij. Binnenkort gaat hij deze wel in kaart brengen.

terwijl kleinere bedrijven dan niet hoeven te investeren in dure technieken, maar slechts rechten hoeven te kopen. Volgens Van den Borne heeft deze ontwikkeling er voor gezorgd dat de ontwikkeling in de Belgische varkenshouderij een tijdlang stil heeft gelegen. „In Nederland hoor ik vaak dat er zo weinig mogelijk is, maar hier in België is er jaren niet veel mogelijk geweest. Er was alleen uitbreiding mogelijk mits er mestverwerking was geregeld”, zegt de varkenshouder die zelf in een gebied zit met veel overschot.

Oranje kaart

Ook de verplichte Milieu Effect Rapportages (MER) zorgen in België voor lange procedures. In Vlaanderen ben je verplicht om vanaf 2.000 vleesvarkens de MER-procedure te doorlopen. Ook voor bijbehorende installaties als een mestopslag ben je bij meer dan 3.000 vleesvarkens of 900 zeugen een MER verplicht. Van den Borne was bij zijn laatste uitbreiding in 2011 ruim twee jaar met de benodigde vergunningen bezig. Al zijn goede inspanningen waren vergeefs. Een jaar geleden is hij net als zijn collega-veehouders met de volgende maatregel geconfronteerd. België heeft aan hun veehouders 135 rode en 1.420 oranje kaarten uitgedeeld. De 135 veehouders met een rode kaart hebben van de Vlaamse overheid te horen gekregen dat zij ‘te belastend’ zijn voor de natuur. Zij stoten teveel ammoniak uit, waardoor er teveel stikstof neerslaat in de door Europa beschermde natuurgebieden. Met de rode en oranje kaarten geeft de Vlaamse overheid invulling aan het nieuwe Europese stikstofbeleid. Hoewel Van den Borne in een biologische luchtwasser heeft geïnvesteerd in zijn nieuwe stal, heeft hij toch een oranje kaart ontvangen. „Ze kijken puur naar hoever een bedrijf van een Europees Natura 2000-gebied ligt.” Toch kent hij veel schrijnender gevallen. „Sommige bedrijven hebben net voor 2 miljoen euro in stallen en milieumaatregelen geïnvesteerd en krijgen nu een rode kaart van de overheid.” Als je rood hebt, kun je niet op een nieuwe milieuvergunning rekenen. Als de vergunning verloopt, betekent dit het einde. De vrees is dat boerenbedrijven met rood definitief geen agrarische waarde meer hebben, omdat ze onverkooptbaar zijn. „Oranje betekent dat er misschien nog iets aan het probleem kan worden gedaan, maar ze zijn een twijfelgeval en zitten daarmee in hetzelfde schuitje.”

Slechtere voorwaarden

Van den Borne zegt dat er op zijn huidige

bouwblok geen uitbreidingsmogelijkheden meer zijn. De enige grote investering die hij nog voor zich ziet, is het bouwen van een centraal afzuigkanaal tussen zijn oude stallen. De 23 ventilatoren kan hij dan vervangen door energiezuinige ventilatoren met frequentieregelaars. „Hier kan ik dan nog een forse energiebesparing mee realiseren.” Toch is de focus de komende tijd gericht op eerst geld verdienen. Maar net als in Nederland, kampen ook de Belgische varkenshouders met een crisis. Meer nog dan in ons land, zijn Belgische boeren de straat op gegaan. Hoewel Van den Borne zelf eenmaal aan een protestactie heeft meegedaan, zegt hij dat het initiatief vooral bij de Walen ligt. „Voor de Waalse koeienboeren zijn fanatiek.” De protestacties in België illustreren het gebrek aan een waardig inkomen bij Belgische veehouders. Van den Borne merkt het zelf ook goed. Waar hij in zijn beginjaren de varkenshouderij nog als een ‘goudmijntje’ zag, is hij nu minder positief over de Belgische varkenshouderij. Op de vraag of hij beter af is als varkenshouder in België dan in Nederland, valt even een korte stilte. Dan zegt hij. „In Nederland is er altijd veel commentaar door boeren op de wetgeving geweest. Maar als ik kijk wat daar de afgelopen jaren allemaal is uitgebreid, denk ik dat de voorwaarden beter zijn geweest dan hier in België.” Hij constateert bovendien een boervriendelijker beleid in Nederland. Als voorbeeld noemt hij de opkoopregelingen. „In Nederland word je in het uiterste geval weggekocht. Hier in België heb ik nog nooit gehoord dat een boer ergens is weggekocht. Hier heerst meer het gevoel: als je toch niets kan met je bedrijf bloed je wel dood.” Zijn vrouw Gerda is inmiddels bij het gesprek aangeschoven. Zij was groot voorstander om zich niet te ver van haar geboorteplaats Reusel te vestigen. „We zijn dan nu wel geëmigreerd, maar ik weet zeker dat de stap groter was geweest als we naar Friesland of Groningen waren verhuisd. Hier is de mentaliteit en cultuur toch veelal hetzelfde als in het zuiden van Brabant”, zegt ze. Toch zijn er volgens haar wel degelijk grote verschillen. Ze noemt de verschillen in ziekenfonds op en Belgische kinderen gaan al na twee-en-half jaar naar school. Maar het gaat volgens haar om details. Ze zegt dat ze hier goed op hun plek zijn. België verlaten ziet ze niet snel meer gebeuren. „Dit is echt ons thuis geworden. We hebben hier onze vriendenkring opgebouwd en we kunnen nog elk jaar naar de kermis in Reusel”, lacht ze. ■

 Reageren?
r.vanboekel@pigbusiness.nl

Copyright foto

Copyright foto

Copyright foto

Copyright foto